

و از سمت چناران به این سد می‌آید. سد ارداک با هدف تامین نیاز آب آشامیدنی و بخش صنعت شهر مشهد به میزان ۱۶ میلیون و ۶۰۰ هزار متر مکعب و تامین آب یک هزار و ۶۷۰ هکتار اراضی زراعی روستاهای پایین دست سد و ایجاد اشتغال پایدار در بخش کشاورزی و صنعت منطقه ساخته شده است. روستاهای مزبور شامل مهدی‌آباد، ارداک، دوله، حصار، فوشال، کجخکان، طویل، پس پشته، سعدآباد و طول کل خطوط انتقال آب شبکه آبیاری و زهکشی ۱۸ هزار و ۵۷۰ متر با ۳۵ ابنیه فنی هیدرولیکی است. علاوه بر آن توسعه تفریحگاه‌های آبی و ایجاد فرصت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش گردشگری استان با توجه به مسائل زیست‌محیطی پایاب سد، مورد توجه است. این سد با ۳۰

میلیون و ۳۰۰ هزار متر مکعب حجم آب قابل تنظیم در سال و ۲۳ میلیون و ۹۰۰ هزار متر مکعب حجم مفید مخزن، سدی خاکی با هسته رسی است، ظرفیت حداکثر این سد نیز حدود ۳۹ میلیون متر مکعب می‌باشد. الگوی کشت کشاورزی منطقه تحت پوشش این سد نیز گندم با سهم ۴ درصدی، جو ۲۹ درصد، گوجه فرنگی ۲۴ درصد، چغندر قند ۸ درصد، یونجه دو درصد، و باغات سه درصد

می‌باشد. هزینه نهایی ساخت ساختمان و سد، شبکه آبیاری و زهکشی با احتساب هزینه های بخش مطالعه و نظارت، حدود ۵۰۰ میلیارد ریال عنوان شده است. مهندس حامد فاطمی، کارشناس شرکت مشاور این پروژه در حین نمایش قسمت‌های مختلف این سد درباره پیشرفت این سد می‌گوید: «پروژه‌های مختلف خارج از سد در حال انجام است، مثلاً پاکسازی مخزن که بایستی درخت‌های بالادست را جمع کنیم، یا شبکه آبیاری پایین دست و خط انتقال آب در حال اتمام است.» وی با بیان این که ساخت خود بدنه سد هم دوسالی است به اتمام رسیده و آبیگری شده است، می‌گوید: «در حال حاضر حدود دو میلیون مترمکعب آب دارد که به علت خشکسالی و کمبود آب است.» از این کارشناس

در مورد بیشترین حجمی که طی این دو سال آب ذخیره شده سوال می‌کنم که می‌گوید: «باید با نقشه‌های گرافی به طور دقیق گفت اما بیشترین ارتفاع حدود ۳۰ متر بود، در حالی که الان شاید ۱۲ متر باشد.» آب‌های زیرزمینی دشت مشهد، در شرایط بحرانی است، یکی از تأثیرات سدها تزریق آب به سفره‌هاست، نمونه‌ای که در سد دوستی به وضوح دیده شد اما فاطمی در

مورد سد ارداک می‌گوید: «چون این سد با هدف تامین آب شرب و مخزنی است، یک کات آف بتن پلاستیک کار کردیم که روی آن هسته رسی است؛ برای همین انتقال آب به پایین دست را قطع کردیم.» قسمت دیگری که مهندس فاطمی به ما نشان می‌دهد اتاق کنترل سد است که در بخش مانیتورینگ جریان آب و شیرآلات به صورت برقی کنترل می‌شد، البته به گفته وی در این سد برخلاف بسیاری از سدهای دیگر قابلیت کنترل از راه دور و بی‌سیم وجود دارد. تمام تجهیزات و متخصصین این سد از توان داخلی و تنها در قطعات ابزار دقیق از جنس خارجی استفاده شده است. مهندس فاطمی در ادامه ما را به قسمت‌های زیرین سد می‌برد تا لوله‌های آبیگری را از نزدیک ببینم، یعنی درست زیر تاج سد و با فاصله ۴۰ متری از دهنه آبیگرها؛ وی توضیح می‌دهد: «به منظور ایجاد امکان آبیگری از مخزن در ترازهای ارتفاعی مختلف، سیستم تخلیه کننده تحتانی، آبیگر کشاورزی و شرب ایجاد گردیده است. تخلیه کننده تحتانی، لوله فولادی به قطر هزار میلیمتر و به طول ۱۳۰ متر از شیرخانه میانی تا شیرخانه انتهایی با تراز ارتفاعی ۱۲۶۰، آبیگر کشاورزی، مجرای فولادی به قطر ۷۰۰ میلیمتر و به طول ۲۵۰ متر منتهی به شیرخانه میانی و انتهایی با تراز ارتفاعی ۱۲۷۰ و آبیگر شرب، مجرای فولادی به قطر ۷۰۰ میلیمتر و به طول ۲۸۵ میلیمتر منتهی به شیرخانه میانی و انتهایی با تراز ارتفاعی ۱۲۸۰ می‌باشد.»

پرونده سدسازی در استان خراسان رضوی بسته شده و از این لحاظ سد ارداک شمال غرب مشهد جزء آخرین سدهای ساخته شده در این استان خواهد بود

عکس و گزارش: حمیدرضا ناسخ

حیف که این آب عمق چندانی ندارد و به همین سبب اکوسیستم سد نیز دستخوش تغییر و تحولاتی شده است و از پرندگان و سایر موجوداتی که میهمان همیشگی سد دوستی بوده‌اند، خبری نیست. خشکسالی‌های چند سال اخیر و عواملی دیگر باعث شدند تا سد دوستی این روزها فریاد تشنگی سر دهد و به همین دلیل اجازه داده نشود تا از آب آن برای مصارف کشاورزی استفاده شود. فرماندار سرخس این را در راستای تصمیمات شورای عالی آب به ریاست رئیس جمهور دانست. سدی که روزی چشم‌انداز نه تنها مشهد بلکه پهنه شرقی کشور بود، حال روز خوبی ندارد و آن قدر مسئولین را ناامید کرده است که امروز صحبت از انتقال آب دریای عمان یا تاجیکستان به خراسان می‌شود. وقتی به سد می‌نگریم، سال‌ها قبل به ذهن می‌آید که شرایط امروز قابل پیش‌بینی نبود؟ نتایج احداث سلما و نادیده گرفته شدن سهم کشور افغانستان از این سد در زمان ساخت، قابل حدس نبود؟ اگر امروز قرار است از کیلومترها دورتر و از دریای عمان آب را انتقال دارد، نمی‌شد با مدیریت بهتر مخزن، کاهش تبخیر و تقویت سفره‌های زیرزمینی و مذاکره با افغانستان، از هزینه‌های گزاف امروز جلوگیری کرد؟